

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

01.11.2022

Vår referanse

2022/6437

Deres dato:

Deres referanse

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8118 Dep
0032 OSLO

Telefonnummer til saksbehandler

Ellen Margrethe Oskal, 77642183

Statsforvalterens uttalelse til høring av ny minerallov

Statsforvalteren i Troms og Finnmark viser til høringen av Minerallovutvalgets utredning NOU 2022: 8 Ny minerallov.

Statsforvalteren har en rolle i å veilede kommuner og fylkeskommuner om nasjonal politikk. Innenfor arealforvaltning betyr dette at vi gjennom tidlig involvering skal bidra til at nasjonale og vesentlige regionale interesser ivaretas. Dette inkluderer blant annet å bidra til at reindriftens arealbehov og klima- og miljøhensyn blir ivaretatt i relevante overordnede utredninger og prosesser. Kommunene har ansvar for samfunnsutviklingen og arealdisponeringen lokalt, og det er en kommunal oppgave å gjøre en samlet vurdering av arealbruk der man samordner ulike interesser, hovedsakelig gjennom plan- og bygningsloven.

Viktigheten av lokal og regional forankring er noe som nylig er blitt pekt ut som særlig relevant og grunnleggende i forbindelse med utviklingen av en annen viktig næring sett i lys av klimautfordringene; vindkraft på land, se Meld. St. 28. I den forbindelse ble regional og særlig lokal forankring anset som så viktig at Stortinget ba regjeringen om å komme med et forslag om hvordan innlemme planlegging og bygging av vindkraftanlegg i plan- og bygningsloven. Altså utvide kommunenes rolle som arealmyndighet til også å omfatte vindkraftsaker.

I lys av dette har vi noen refleksjoner rundt forslagene om endring av plan- og bygningsloven som NOU 2022:8 Ny minerallov foreslår, der det kan se ut som at kommunenes rolle som arealmyndighet innskrenkes.

Statlig arealplan

Utvalget har foreslått en endring i plan- og bygningslovens § 6 – 4 Statlig arealplan. Dagens bestemmelse åpner opp for at det skal være mulig å utarbeide og vedta en statlig arealplan der dette er nødvendig for gjennomføring av viktige statlige eller regionale utbyggings-, anleggs- eller vernetiltak, eller der andre samfunnsmessige hensyn tilsier dette. Utvalget foreslår et nytt avsnitt i bestemmelsen som skal tydeliggjøre at det er mulig å benytte seg av statelig plan for å «sikre gjennomføringen av mineralvirksomhet for å oppnå samfunnsmessige målsetninger eller der det er et vesentlig potensial for verdiskaping.»

Under seksjon 11.3.3.5 står det blant annet at «*Med tanke på innhold er ikke statlige arealplaner noe prinsipielt annet enn de kommunale arealplanene. Forskjellen ligger i hvilket organ som utarbeider og vedtar planene.*»

Her vil vi påpeke at en vesentlig forskjell mellom statelig arealplan og de kommunale arealplanene er muligheten til å benytte seg av innsigelseskompetansen som de ulike statlige og regionale myndighetene innehar. Ved en statelig arealplan er ikke denne innsigelsesadgangen til stedet, ei heller for direkte berørte og indirekte berørte kommuner. Det videre arbeidet bør avklare hvordan innsigelseskompetansen for statlige regionale myndigheter skal løses.

Videre står det i samme seksjon at: «*Bestemmelsen bør primært brukes der planbehandling i kommunen har vært gjennomført, men ikke har ført til et resultat som ivaretar hensynet til utvikling av spesielt viktige mineralprosjekter, eller der kommunen har avvist å behandle plan om mineralutvinning.*» Ved tilfeller der man har mineralprosjekter med antatt spesielt høy verdiskaping eller prosjekter som vil bidra til å dekke et behov for mineralressurser som er av særlig stor betydning, eller tilgangen er kritisk mener vi at staten allerede etter letings-, undersøkelses- og prøveuttaksprosessen bør ta stilling til eventuell statlig plan eller ei. En slik avgjørelse bør gjøres tidligst mulig. Man bør ikke vente til etter at en planbehandling har vært gjennomført, med uønsket resultat, eller at kommunen har avvist å behandle planinitiativet.

Dette sier vi med utgangspunkt i vår kunnskap om kommunens erfaring og kompetanse til å gjennomføre slike store planprosesser, og med bakgrunn i at man ved statelig plan innskrenker kommunens rolle som planmyndighet og fratrar kommunene myndighet i spørsmål om lokal samfunnsutviklingen og arealdisponeringen. Hvis man utsetter avgjørelsen om mulig statlig plan til etter behandling i kommunen, fremstår dette som uheldig med tanke på kommunalt selvstyre, lokal forankring og lokal demokratiet.

Dispensasjon

Utvalget har videre foreslått at DMF får myndighet til å gi dispensasjon etter plan – og bygningsloven § 19-2, samtidig med at de gir undersøkelsesrett etter mineralloven. Det vil si at DMF får myndighet til å gi dispensasjon til å gjennomføre undersøkelser som har tillatelse etter mineralloven. DMF må imidlertid hente inn en uttalelse fra kommunen, og legge stor vekt på kommunens lokalkunnskap og kunnskap om egen planer. Samtidig antar utvalget at det i praksis vil være gode muligheter for at en søknad om dispensasjon kan utarbeides og behandles parallelt med en søknad om undersøkelsestillatelse etter mineralloven.

Statsforvalteren er av det syn at lokal involvering og kommunenes rolle i arealsammenheng bør vektlegges, og at man heller bør se på andre måter å tydeliggjøre at undersøkelser etter mineralloven kan være avhengig av dispensasjon fra kommunale planer.

Reindrift

Utvalget har foreslått et siste ledd i ny minerallovs paragraf 2-8 *Vektlegging av hensynet til naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse mv.* som skal regulere muligheten til å gi tillatelse til tiltak eller virksomhet selv om disse har *vesentlige negative virkninger* for naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse. Her åpnes det opp for at berørt siida og Sametinget kan inngå avtale med tiltakshaver og på dette vis akseptere et inngrep som vil kunne være i strid med SP artikkel 27.

Reindrift er den mest særpregede samiske næringsveien og er viktig for å opprettholde samisk språk og kultur, særlig utenfor Finnmark. Statsforvalteren er regional reindriftsmyndighet og ivaretagelse av reindriften arealbehov er en viktig del av vår rolle i arealsaker. I de tilfeller der et tiltak ansees å ha vesentlige negative virkninger for samisk reindrift, er vi særlig påpasselig.

Statsforvalteren registrerer at vår rolle som regional reindriftsmyndighet ikke er omtalt i drøftelsen av mulighet for avtale med samiske interesser og Sametinget, og dette anser vi som problematisk. Hvordan skal vedtaksmyndighet forholde seg til Statsforvalterens uttalelser i de tilfeller der det er inngått en slik avtale? Altså i tilfeller der det er snakk om tiltak med negative virkninger for reindriften og dermed formodentlig en negativ uttalelse fra regional reindriftsmyndighet.

Samordning

Samordning og en type «oppstartsmøte» der berørte myndigheter inviteres inn, se forslag til ny minerallov § 1-8, er noe det nå også legges opp til i saker om vindkraft på land. Dette er også noe vi har erfaringer med i saker etter plan og bygningsloven der fylkeskommunen arrangerer regionale planforum. Dette er noe vi har gode erfaringer med og noe vi anser som nyttig for saksgangen og oppklaring av eventuelle problematiske sider av saken tidligst mulig. I det videre arbeid med mineralloven bør det også sees nærmere på prosedyrer og krav til et oppstartsmøte, koordinert med kravene i plan- og bygningsloven.

Med hilsen

Hans Kristian Rønningen
Seksjonsleder plan

Ellen Margrethe Oskal
seniorrådgiver plan

Dokumentet er elektronisk godkjent